

Reglement "Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed"

Op basis van dit reglement kunnen organisaties een aanvraag indienen voor opname in de "Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed" van elementen immaterieel cultureel erfgoed.

1. Context

Dit reglement kadert in de uitvoering van de beleidsvisie voor immaterieel cultureel erfgoed van de Vlaams minister voor Cultuur, mevrouw Joke Schauvliege. De beleidsvisie is op zijn beurt een vertaling van de UNESCO conventie uit 2003 over de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid.

De minister maakte haar beleidsvisie bekend in december 2010. De visienota werd integraal gepubliceerd in "FARO, tijdschrift voor cultureel erfgoed, jaargang 3, nummer 4, p 4 – 29". Voor verdere informatie hierover zie de websites van het agentschap www.kunstenenerfgoed.be en van FARO www.faronet.be.

Het inventariseren van immaterieel cultureel erfgoed wordt zowel in de conventie als in de visienota van de minister als belangrijk aanzien voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed.

Inventariseren van immaterieel cultureel erfgoed moet ervoor zorgen dat kennis over tradities, gewoontes, bepaalde fenomenen of gebruiken niet verloren gaat. Die tradities, gewoontes, bepaalde fenomenen of gebruiken, bepaalde kennis die groepen koesteren omdat ze deze belangrijk vinden en vaak ook overgeërfd hebben gekregen, en actief doorgeven aan toekomstige generaties noemen we immaterieel cultureel erfgoed.

Naast de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed ondersteunde de Vlaamse Gemeenschap het tot stand komen van www.immaterieelerfgoed.be, een interactief platform dat in september 2012 door minister Schauvliege gelanceerd werd als essentieel onderdeel van de reeds vermelde beleidsvisie. Het is bedoeld als een interactief platform voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen. Via dit medium maken organisaties en personen zich bekend. Immaterieel cultureel-erfgoedelementen worden zichtbaar en erfgoedgemeenschappen delen de hieraan gekoppelde borgingsmaatregelen. De Vlaamse overheid reikt daarmee een virtuele basis aan voor de uitbouw van een netwerk rond het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen. Het is met andere woorden een inspiratiebron, kennisbank en contactforum voor al wie immaterieel cultureel erfgoed mee een toekomst wil bieden.

Dit interactieve platform draagt bij tot de zichtbaarheid van immaterieel cultureel erfgoed en stimuleert het bewust omgaan met en het borgen van immaterieel cultureel erfgoed. Het is dan ook evident dat het interactieve platform een rol speelt in het tot stand komen van een dynamische en kwaliteitsvolle Inventaris Vlaanderen van Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Opname op het platform en de inventaris van een element immaterieel cultureel erfgoed zorgen voor meer zichtbaarheid van het element en van de borgingspraktijk. Zichtbaarheid vergroot de aandacht voor een element en vergroot ook de kansen voor

die groepen en individuen die het immaterieel cultureel erfgoed koesteren, om het te blijven beoefenen, gebruiken en door te geven.

De opname op een inventaris door de Vlaams minister van Cultuur wordt, bijkomend, ook ervaren als een erkenning van de soms jarenlange, vaak belangeloze inzet van vele vrijwilligers.

Opname op de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed is echter geen eindpunt. Na de opname op de inventaris verwacht de Vlaamse overheid van de dragers van het immaterieel cultureel erfgoed een blijvende inzet voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed.

1.1. Wat is Immaterieel Cultureel Erfgoed?

De visienota definieert immaterieel cultureel erfgoed. Deze definitie verschilt van de definitie in de conventie. Ze is aangepast aan de beleidscontext van het cultuur- en erfgoedbeleid van de Vlaamse Gemeenschap. De definitie luidt:

"Immaterieel cultureel erfgoed is niet-tastbaar. Het zijn die gewoontes, gebruiken, kennis en praktijken, die een gemeenschap of groep overgeërfd heeft gekregen of die in een historisch continuüm kunnen gevat worden en die de gemeenschap of groep in consensus voldoende belangrijk acht om door te geven aan toekomstige generaties. Het gaat steeds om immateriële en dus niet-tastbare uitingen van de interactie tussen de mens en zijn omgeving. Immaterieel cultureel erfgoed is dynamisch; door evolutie in de tijd en door interactie met de omgeving krijgt het nieuwe betekenissen en verandert het gebruik of de functie. Het benoemen als immaterieel cultureel erfgoed is tijds- en plaatsgebonden. Het is een culturele actie die ingrijpt op de gewoonte, het gebruik, de kennis of de praktijk. Het benoemen geeft de mogelijkheid om proactief te handelen en zorgt ervoor dat het doorgegeven wordt of dat actief kan ingezet worden op processen van doorgeven."

Geïnspireerd op de UNESCO conventie bakenen we vijf grote groepen van immaterieel cultureel erfgoed af.

1. Verhalen en taalvariaties.
2. Immaterieel cultureel erfgoed binnen het kunstenveld.
3. Sociale praktijken, rituelen en feesten.
4. Kennis over en praktijken verbonden met de natuur en het universum.
5. Kennis verbonden met ambachten en vakmanschap.

Dit is geen eindige lijst maar geeft wel richting aan de definitie van immaterieel cultureel erfgoed.

Het beleid voor immaterieel cultureel erfgoed focust op het niet-tastbare, het immateriële. Voor het beschermen en vrijwaren van het materiële, zowel het roerend als onroerend erfgoed, zijn er andere beleidsmaatregelen in stelling gebracht. Voor het roerend erfgoed is er het Topstukkendecreet. Voor het onroerend erfgoed is er het

decreet op de monumenten, stads- en dorpsgezichten, het decreet op de bescherming van landschappen en het archeologiedecreet.¹

Het Cultureel-erfgoeddecreet gaat over het roerend en immaterieel cultureel erfgoed. Op basis van het decreet ondersteunt de Vlaamse Gemeenschap organisaties en projecten die zich inzetten voor de zorg voor of het ontsluiten van roerend maar ook van het immaterieel cultureel erfgoed.

1.2. Cultureel-erfgoedgemeenschap

Het begrip cultureel-erfgoedgemeenschap is in het Cultureel-erfgoeddecreet van 2012 gedefinieerd. Het is een gemeenschap die bestaat uit organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan het cultureel erfgoed of specifieke aspecten ervan, en die het cultureel erfgoed of aspecten ervan door publieke actie wil behouden en doorgeven aan toekomstige generaties.

Toegepast op het immaterieel cultureel erfgoed gaat het dus over de groepen, gemeenschappen en individuen die het immaterieel cultureel erfgoed koesteren, er belang aan hechten en actief willen inzetten op het borgen ervan en doorgeven aan toekomstige generaties.

2. Reglement Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

2.1. Doelstelling

De Inventaris Vlaanderen maakt het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen en een kwaliteitsvolle omgang ermee zichtbaar. De inventaris geeft inzicht in:

1. de erfgoedgemeenschappen die het immaterieel cultureel erfgoed koesteren, er actief bij betrokken zijn en verantwoordelijkheid opnemen om het immaterieel cultureel erfgoed door te geven.
2. de maatregelen die de erfgoedgemeenschap neemt om het immaterieel cultureel erfgoed te borgen en door te geven aan toekomstige generaties en die het draagvlak voor het immaterieel cultureel erfgoed vergroten. Borgen kan zowel gaan over het herkennen, het documenteren, het onderzoeken, het doorgeven van immaterieel cultureel erfgoed of een combinatie van verschillende maatregelen.
3. de experts die betrokken zijn bij de erfgoedgemeenschap en de cultureel-erfgoedorganisatie die, in overleg met de gemeenschap, ondersteuning verlenen en begeleiden.

Om door de Vlaamse Gemeenschap genomineerd te kunnen worden voor opname op één van de lijsten van de UNESCO-conventie voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed is een opname in deze Inventaris Vlaanderen verplicht. Het gaat om de 'Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid' en de 'Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed waarvoor dringend maatregelen genomen moeten worden'.

¹ Deze drie decreten worden op dit moment geïntegreerd in een nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet.

2.2.Procedure – Open oproep

Rekening houdend met de geest van de conventie en het beleid van de Vlaamse Gemeenschap kan **elke erfgoedgemeenschap** een aanvraag indienen voor de opname van een element immaterieel cultureel erfgoed of van een voorbeeldpraktijk op de Inventaris Vlaanderen.

Toestemming van de gemeenschappen en groepen die het immaterieel cultureel erfgoed koesteren of beoefenen is noodzakelijk.

Een voorwaarde waaraan de aanvrager (een rechtspersoon) moet voldoen: de organisatie die de eindverantwoordelijkheid draagt over de aanvraag moet zijn zetel en zijn werking hebben in het Nederlandse taalgebied van België of in het tweetalige gebied Brussel-hoofdstad.

Aanvraagprocedure

Een aanvraag voor opname op de Inventaris Vlaanderen wordt inhoudelijk gedocumenteerd op www.immaterieelerfgoed.be. Via dit interactief platform voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen kunnen organisaties en personen zich bekendmaken (erfgoedgemeenschappen) en hun immaterieel cultureel-erfgoedelement en de hieraan gekoppelde borgingsmaatregelen zichtbaar maken.

Een handleiding geeft aan wat er precies verwacht wordt bij het invullen van de databank. Deze handleiding en andere relevante informatie vindt u op www.kunstenenerfgoed.be en www.immaterieelerfgoed.be.

Een aanvraag voor opname op de Inventaris wordt geformaliseerd door de intentie voor opname kenbaar te maken via een **formulier** dat op de website van het agentschap, www.kunstenenerfgoed.be > erfgoed > immaterieel erfgoed, is gepubliceerd. Dit formulier dient u in bij de Vlaamse Gemeenschap, uiterlijk op 15 mei of op 15 november:

Kunsten en Erfgoed
t.a.v. mevrouw Marina Laureys, afdelingshoofd Erfgoed
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

en digitaal op cultureelerfgoed@vlaanderen.be

Het agentschap legt elke aanvraag voor aan de Expertencommissie Immaterieel Cultureel Erfgoed. Deze commissie geeft een advies aan de minister.

De minister beslist uiterlijk 1 juli voor indiening tegen 15 mei, respectievelijk 1 januari voor indiening tegen 15 november, over de opname op de Inventaris Vlaanderen.

15 mei	Aanvraag indienen bij Kunsten en Erfgoed
	De Expertencommissie ICE brengt advies uit
1 juli van het jaar van indiening van de kandidatuur	De minister beslist over al of niet opname in inventaris
15 november	Aanvraag indienen bij Kunsten en Erfgoed
	De Expertencommissie ICE brengt advies uit

1 januari volgend op het jaar van indiening van de kandidatuur	De minister beslist over al of niet opname in inventaris
--	--

2.3.Criteria

Elke kandidatuur wordt getoetst aan een aantal criteria. Het advies van de commissie en de beslissing van de minister zijn hierop gebaseerd.

Voor elementen immaterieel cultureel erfgoed

1. Het element beantwoordt aan de definitie van immaterieel cultureel erfgoed zoals opgenomen in de visienota "Een beleid voor Immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen". (zie 1.1).
2. Er is consensus binnen de cultureel-erfgoedgemeenschap om dit element op de Inventaris te plaatsen. Consensus wordt aangetoond door de betrokkenheid van de groepen en gemeenschappen en eventueel ook individuen die deel uitmaken van de cultureel-erfgoedgemeenschap bij het opstellen van de aanvraag. (wat is een cultureel-erfgoedgemeenschap: zie 1.2)
3. De cultureel-erfgoedgemeenschap zet actief in op het doorgeven van het immaterieel cultureel erfgoed. Dit wordt aangetoond met de acties die binnen de cultureel-erfgoedgemeenschap zijn opgezet en zullen opgezet worden.
4. Een binnen het cultureel-erfgoedbeleid gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisatie is betrokken bij de erfgoedgemeenschap en ondersteunt de gemeenschap bij het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed. Het borgen van immaterieel cultureel erfgoed kan zowel gaan over het herkennen, benoemen, documenteren, onderzoeken en het doorgeven van immaterieel cultureel erfgoed. Een overzicht van de gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisaties is te vinden op www.kunstenenerfgoed.be. Het gaat zowel over landelijke expertisecentra voor cultureel erfgoed, landelijke cultureel-erfgoedorganisaties voor volkscultuur, landelijke musea als over culturele-archiefstellingen, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, cultureel-erfgoedcellen en provinciale erfgoeddiensten.
5. De aanvraag wordt inhoudelijk gedocumenteerd op basis van www.immaterieelerfgoed.be.

In navolging van de UNESCO conventie en de visienota voor een beleid voor immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen, strekt samenwerking met gelijkaardige elementen immaterieel cultureel erfgoed tot aanbeveling. De Inventaris Vlaanderen wil namelijk groeperen en samenbrengen in thema's en clusters. Aanwezigheid op het platform www.immaterieelerfgoed.be kan hierbij een hulpmiddel zijn. De betrokken gesubsidieerde cultureel-erfgoedorganisatie neemt hierin zijn verantwoordelijkheid.

Bij het indienen van een kandidatuur voor de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed is het belangrijk dat de indienende gemeenschap al stappen ondernomen heeft voor het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed. Aanmelding op het www.immaterieelerfgoed.be is een eerste stap in een kwaliteitsvolle borging van het element van immaterieel cultureel erfgoed. Opname op het platform zorgt er, naast zichtbaarheid ook voor dat de cultureel-erfgoedgemeenschap in contact komt met expertisecentra die kunnen wegwijs maken en begeleiden bij het ontwikkelen van een duurzame omgang met immaterieel cultureel erfgoed.

3. Communicatie na de beslissing

3.1.Het gebruik van logo's en baseline

De cultureel-erfgoedgemeenschap mag in alle gedrukte en digitale communicatie, op elke mededeling, verklaring, publicatie of presentatie, ongeacht de drager, over het element immaterieel cultureel erfgoed het standaardlogo van de Vlaamse Gemeenschap gebruiken met de bijhorende tekst "Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed".

3.2. Beeldmateriaal

Binnen een maand na de opname van een element op de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed bezorgt de aanvrager een representatief en van auteursrechten geklaard beeld aan het agentschap Kunsten en Erfgoed. Het agentschap mag dit beeld vrij gebruiken voor communicatie over de Inventaris Vlaanderen op de website van het agentschap, bij artikels over immaterieel cultureel erfgoed of ter illustratie van de werking van het agentschap.

4. Opvolging Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

Jaarlijks, uiterlijk op 15 november, rapporteert de cultureel-erfgoedgemeenschap (via de aanvrager, rechtspersoon die de eindverantwoordelijkheid droeg over de initiële aanvraag, of in voorkomend geval de opvolger) over het element immaterieel cultureel erfgoed op de Inventaris Vlaanderen.

Deze rapportering bestaat in eerste instantie uit het inhoudelijk documenteren van de borgingsmaatregelen op www.immaterieelerfgoed.be. Borgen kan zowel gaan over het herkennen, het documenteren, het onderzoeken, het doorgeven als over een combinatie van verschillende maatregelen.

Deze rapportage wordt aangevuld met een formulier dat u uiterlijk op 15 november indient bij de Vlaamse Gemeenschap:

Kunsten en Erfgoed
t.a.v. mevrouw Marina Laureys, afdelingshoofd Erfgoed
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

en digitaal verzonden naar cultureelerfgoed@vlaanderen.be

Met dit formulier, dat op de website www.kunstenenerfgoed.be gepubliceerd wordt, geeft de cultureel-erfgoedgemeenschap op een formele manier aan dat ze geëvalueerd kan en wil worden.

Kunsten en Erfgoed legt dit rapport voor aan de Expertencommissie Immaterieel Cultureel Erfgoed. Deze commissie adviseert de minister over de voortgang van het element en eventueel te ondernemen stappen. De Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed Vlaanderen is immers een dynamisch instrument dat in eerste instantie een kwaliteitsvolle omgang met immaterieel cultureel erfgoed beoogt.

5. Meer informatie

Voor meer informatie kan je terecht bij:

Hans van der Linden

hans.vanderlinden@cjsm.vlaanderen.be

02-553 69 38